

Bakala

Üksiknumber 8 penni.

Ilmub igal esmaspäeval, kolmapäeval, reedel ja laupäeval.
Toimetuse ja talituse: Viljandi, Lossi 26, telef. 119
Toimetuse kōnet. kell 8-16
Talitus avatud 8-17
Tellimise hind:
Kodumaale Rm. 1.35 kuus
Välismaale 2.—
Aadressi muutmise 20 penni
Kehitavad kuulutuse hinnakirjad O.—Nr. 1 ja R.—Nr. 1.

Nr. 134

Reedel, 1. septembril 1444.

Tänast lehte 2 lehekülge

Rumeenias kasvab vaenlase surve

Uus rünnak Varssavile nurjus. Laevast ida pool puhastati metsad bolševikest

Fühneri Peakorterist, 31. 8.
Sõjajõudude Ülemjuhatus teatab:
Pariisist põhja pool peatati vaenlane, kes järgnes teravalt meie eraldusliikumiste kannul. Vaenlase kolonnide vastu, mis ründavad Beauvais'ist põhja pool, teostati vasturünnakuid. Reimsi ruumis seisavad meie väed ägedas võitluses vaenlase tankijõududega, kel õnnestus kirde ja põhja suunas veelgi pinda võtta.
Rhoni orus kasvab vaenlase surve eriti Valence'i vastu. Kõik vaenlase rünnakud purustati seal ägedas võitluses.
Kättemaksutuli Londonile jätkub päeval ja öösel. Itaalia teostas vaenlane taas suureulatusliku rünnaku laial rindel Aadria rannikule. Kasutades arvukaid lahingulennukeid, suurükiväge ja tanke ning teostatuna merejõududest, saavutas ta kohalikke sisseturme Urbino ja Pesaro juures. Meie vasturünnakutega purustati vaenlase üksused, kes ohustasid positsioone. Pesarost edela pool toimub kaheks sisseturmukohas kibedaid võitlusi.
Rumeenias kasvab vaenlase surve Ploesti suunas Transilvaania edelapiiril purustati taas ägedad nõukogude rünnakud. Teistes idarinde punktides arenes suuremaid võitlusi eile üksnes Varssavist kirdes, kus nurjus uuesi nõukogude kavatselud läbimurre linnaele, kusjuures vaenlane kaotas 24 tanki.
Põhja-ameerika pommitajad teostasid terrorirünnakuid Bremenile ja Kielile, kasutades forjeks ebasoodsat ilmastikku. Teised vaenlase pommitajad rünnakud olid suunatud mõningaile asulaile Ungaris. Möödunud ööl heitsid üksikud briti lennukid pomme Rein-Maini ruunile.
Kanali ääres ja India ookeanis uputasid allveelaevad ägeda võitluse jooksul kuus vaenlase laeva, kokku 36000 brt, ühe hävitaja ja ühe valvelaeva ning tulistasid alla ühe vaenlase lennuki.

Stokholmist, 30. 8. Pärast pikka vaheaja näib poliitiline sõjapidamine Inglismaal esiplaanile astuvat. Churchill tagasiöördumine Itaaliast ennustab arvatavasti rida tähtsaid poliitilisi arutlusi ja uusi samme, arvavad rootsi teated Londonist. „Dagens Nyheter“ arvab, et Churchill, Roosevelt ja Stalin kohtuvad lähemal ajal. Kõikide Saksa-maad puudutavate küsimuste lõpliku selgitamist vaadeldakse Londonis peaprobleemina.
Londoni poliitilised vaatlejad tunnevad ühtlasi huvi Vahemere küsimuste vastu. Itaalia kuulub arvatavasti Briti huvi sfääri samuti nagu Kreeka ja Jugoslaavia. Oodatakse, et parlament nõuab valitsuselt kodade kokkukutsumist enne 26. septembrit, mis on suvevaheaja lõpptähtpäevaks. Kuid arvatatakse, et valitsus eelistab arutluste lõpetamist vaikusel.

Churchill, Roosevelt ja Stalin kohtuvad?

Stokholmist, 30. 8. Pärast pikka vaheaja näib poliitiline sõjapidamine Inglismaal esiplaanile astuvat. Churchill tagasiöördumine Itaaliast ennustab arvatavasti rida tähtsaid poliitilisi arutlusi ja uusi samme, arvavad rootsi teated Londonist. „Dagens Nyheter“ arvab, et Churchill, Roosevelt ja Stalin kohtuvad lähemal ajal. Kõikide Saksa-maad puudutavate küsimuste lõpliku selgitamist vaadeldakse Londonis peaprobleemina.
Londoni poliitilised vaatlejad tunnevad ühtlasi huvi Vahemere küsimuste vastu. Itaalia kuulub arvatavasti Briti huvi sfääri samuti nagu Kreeka ja Jugoslaavia. Oodatakse, et parlament nõuab valitsuselt kodade kokkukutsumist enne 26. septembrit, mis on suvevaheaja lõpptähtpäevaks. Kuid arvatatakse, et valitsus eelistab arutluste lõpetamist vaikusel.

Stokholmist, 30. 8. Pärast pikka vaheaja näib poliitiline sõjapidamine Inglismaal esiplaanile astuvat. Churchill tagasiöördumine Itaaliast ennustab arvatavasti rida tähtsaid poliitilisi arutlusi ja uusi samme, arvavad rootsi teated Londonist. „Dagens Nyheter“ arvab, et Churchill, Roosevelt ja Stalin kohtuvad lähemal ajal. Kõikide Saksa-maad puudutavate küsimuste lõpliku selgitamist vaadeldakse Londonis peaprobleemina.
Londoni poliitilised vaatlejad tunnevad ühtlasi huvi Vahemere küsimuste vastu. Itaalia kuulub arvatavasti Briti huvi sfääri samuti nagu Kreeka ja Jugoslaavia. Oodatakse, et parlament nõuab valitsuselt kodade kokkukutsumist enne 26. septembrit, mis on suvevaheaja lõpptähtpäevaks. Kuid arvatatakse, et valitsus eelistab arutluste lõpetamist vaikusel.

Laevast ida pool asuv metsapiirkond puhastati vaenlasest

Riias, 30. 8. Sõjaliselt poolt teatatakse:
Läti rinde lääne ja lõuna osas ei toimunud suuremat võitlustegevust.

Madonast loodepool forjuti osaliselt vasturünnakuga Nõukogude korduvad rünnakud. Meie rünnak saavutas kohalikkude pinnavõitu. 10 vaenlase tanki ja 22 suurükki muudeti sinjuures võitlusteimetuks.

Tartust loode pool paiskas meie vasturünnak bolševikud kagu suunas tagasi. Eesti politseipataljonid puhastasid Laevast ida pool asuva metsapiirkonda vaenlasest. Tartust põhja ja kirde pool forjuti osaliselt vasturünnakuga mitmed tankide poolt teostatud vaenlase rünnakud.
Lahinglennukid saavutasid läistabamusi vaenlase patreipositsioonidesse ja tekitasid öösel vaenlase järelevaliikluse tunduvaid kaotusi. Nähti arvukaid plahvatusi ja tulihajusid.

Helsingi. Invaliidide hoolekande toetamiseks anti Soome sõjaväeläidide ühingute üle rahaline kingitus 100 000 Soome marga suuruses, mille kogus üks rannikubrigaad vabatahtlike annetuste teel oma sõduritekoori ja orkestri kontsertidel. Ühingu juhataja tänas valmisoleku eest, millega võitlevad väed teotavad invaliidide hoolekannet.

Rannikubrigaad annetas 100 000 Soome marka

Helsingi. Invaliidide hoolekande toetamiseks anti Soome sõjaväeläidide ühingute üle rahaline kingitus 100 000 Soome marga suuruses, mille kogus üks rannikubrigaad vabatahtlike annetuste teel oma sõduritekoori ja orkestri kontsertidel. Ühingu juhataja tänas valmisoleku eest, millega võitlevad väed teotavad invaliidide hoolekannet.

Pataljon „Narva“ kangelane SS-obersturmführer Oskar Ruut langenud

Võitluses ida-vaenlase vastu langenud 4. aug. s. a. pataljon „Narva“ sängar kompaniile SS-obersturmführer Oskar Ruut. Ta oli üks neist tulihingelistest eestlastest, kes juba 1941. a. Tallinna vabastamisel Tondi lahingust osa võttis, organiseerides põranda all tugeva löögiüksuse. Siitpeale jäab ta Tallinna kaitsepataljoni ridadesse ja läheb vabatahtlikuna 3. märtsil 1942. a. Leningradi rindele. Eesti Leegioni moodustamisel astub ta selle ridadesse ja lõpetab Bad-Tölzi õhvitsereide kooli ning ühendatakse eksami sooritamisel väga heade tagajärgedega kohe obersturmführeriks. Ta määratakse pataljoni „Narva“ ühe kompanii ülemaks, olles seal mõnda aega ka nimetatud pataljoni ülema k. f. Võtab osa Tšerkassõ lahingust, on oma üksusega sisse piiratud, murrab läbi ja kannab haavatuid oma seljal välja. Seal ülesnäidatud vahvuse eest annetati talle korruga EK II ja EK I ning esitati komandöri pooli hauptsturmführeri aukraadi saamiseks. Peale pataljoni lühikestest puhkust kodumaal läheb ta Narva rindele, kus ta ühes viimases lahingus saab peast ja käest haavata, aga vaevalt on haavad seotud, tormab obersturmführer Ruut uuesti tankide vastu ning saab selles viimases lahingus surmavalt haavata. Obersturmführer Ruut puhkab kangelaste kalmlist, aga ta on oma poistele ühe käsu jätnud — edasi ka siis, kui üks meist langeb, sest isamaale ei pea midagi kallist olema.

Moskva dikteerib...

USA ja Inglismaa Rumeenia vaherahu asjus üksnes pealtvaatajad
Stokholm, DNB. Kui ammu tõestatud asjaolu, et Inglismaa ja Ühendriigid on Rumeenia asjus jätanud igas eesdiguse D. Liidule, vajab veel mingisugust kinnitust, siis andis selle Ühendriikide riigisekretär Cordell Hull järjekordselt. Hull andis ühel ajakirjanõuse konverentsil seletuse Rumeenia-teemal ja ütles sõna-sõnalt: „Ühendriikide valitsus informeeriti kogu aeg läbirääkimiste käigus Rumeeniaga. Seda tege peamiselt Nõukogude Liidu esindajaga. Oodatakse, et relvarahuleping lähemal ajal Moskvas alla kirjutatakse. Ühendriike esindavad sel puhul tõenäoliselt nii sõjaväelised kui ka diplomaatlikud saadikud.“
See olukorra kirjeldus näitab selgesti, et Moskval on Rumeenia-küsimuses täiesti vabad käed ja et Inglismaa ja Ühendriigid ei tunne selle küsimuse vastu üldse huvi. Washingtonile piisab sellest, et teda informeerib läbirääkimiste käigus Nõukogude esindaja. Kõrvalt on kogu asja enda kätte võtnud, läbirääkimisi peetakse Moskvas ja USA ja Inglismaa saavad sinna ainult oma vaatlajaid. „Daily Express“ teatab omalt poolt, et Inglismaa laskvat end Nõukogude Liidu ja Rumeenia läbirääkimistel esindada oma uuel Moskva suursaadikul.

Ungaris uus valitsus.

Budapest, 30. 8. (DNB) Ungari peaminister Sztojaj, kes haiguse tõttu juba mõnda aega ei saanud täita oma ametiülesandeid, esitas oma lahkumis-palve, sest tema tervislik seisukord ei lubanud tal niipea tegevusse astuda. Peaministri lahkumispalvega ühines ka senine valitsus. Riigihoidja tegi uue valitsuse moodustamise ülesandeks kindralkolonel Deca Lakatosel.
Uude valitsusse kuulusid: Peaminister kindralkolonel Lakatos, siseminister Nikolaus Boncloz (endine) välisminister feldmarsalleifant Hennyey, rahaminister Remenyi-Schneller (uuesti nimetatud), põllutöö- ja varustusminister Bela Jurcsak (uuesti nimetatud), kohtuminister Vladar, hõveminister Ludwig Csotry (endine), haridusminister Ivan Rakovszky, tööstusminister Tibor Gyulay, kaubandus- ja liiklusminister Oliver Markos.

Ungari kaitseb end

Budapest. Ungari uus peaminister kindralkolonel Lakatos võttis esimesel ministritendukogul valitsuse programmi kokku kolmes järgnevas lauses: Sõja jätkamine Ungari piiride kaitseks, sisetamise korra ja rahu säilitamine ning praeguse toodanguseisu suurendamine.

Appihüüd Varssavist

Stokholm. Nagu teatab Poola telegraafi-agentuur, on Mikolajczyk, peaministri asetäitaja, Varssavist saanud palve orskohel hoolliselt toidulaadete, riiete ja jalanõude soomise eest Varssavisse 250000 leiule, kes on kaotanud kogu oma vara tulukahju tõttu, mis mõlud Varssavist suure osas.
Genf. (DNB). Ruma Poola mässajad Varssavis ühe appihüüde teie järele võtta saavad ja meelehõõludite nõuavad relvi, lastekamooni, riideid ja toiduaineid, käib kuluiside taga kohanemata ägedusega tüli selle üle, kes on õhutanud Poola mässajaid tegevusele.
„Suisee“ teatel Varssavist kinnitatakse enamlaadseid andeid, et paritsandid võitlevad Nõukoguboaenulikel põhjusil. Londonis ja Washingtonis aga euhutatakse Varssavist mässajateesse heatahtlikult. Kõrvalt süüdistab eestlähil inglasi, et nad varustavad Nõukogude waenulikke mässajaid relvade ning teiduainetega.

Suri tuntud Soome kirurg

Helsingi. Üks Soome tuntumaid ja silmapaistvamaid kirurge professor Henry Bary suri pärast rasket haigust 69 aasta vanuses. Professor Bary oli ühe suure Helsingi haigla juhatajaks ja oli 1940. aastast saadik Helsingi ülikoolis kirurgia dotsendiks. Tunnusades tema suuri teaduslikke uurimusi annetati talle 1935 aastal professori tiitel. Oma meditsiinilises tegevuses spetsialiseerus ta pärast pikemaid õpinguid Göttingenis, Freiburgis ja teistes välismaa ülikoolides tuberkuloosi vastu võitlemise alal.

Rootsi koelikorjandus Soome lastele.

Helsingi. Rootsi lastele teostati hoiukassade algusel rahakorjandust Soome laste heaks. Kusjuures koguti üldse 40.000 krooni. See summa anti edasiandmiseks üle Soome saadikule Stokholmis. Juba eelmisel aastal kogusid Rootsi koolid 71.500 krooni kingitusena Soome lastele.

Cherbourg'i sadama-sisse-õiduti ei saa veel kasutada.

Lissabon. Nagu ilmnab ajalehest „News Chronicle“ sõjakorrespondendi teatest, ei saa anglo-ameerikl. laevastikuüksusid teha kasutada sisseõiduti Cherbourg'i sadamasse, kuigi minisotjad on lakkamatult tegevuses, et puhastada laevastikukanalit Saksa miinidest. Meeste elu minisotjate pardal on alati suurimas lageda-ohus, sest pidevalt toimub plahvatusi, tähendatakse muuseas. Sakslased on asetanud kogu piirkonda igas suuruses, lga tüüpi ja lga konstruksiooniga miine.

Terror Eäts.

Helsingi. Nagu „Helsingin Sanomat“ Balti pressiameti kaudu Stokholmist kuulub, võtab bolševike terror tsiviilelanikkonna vastu bolševike poolt okupeeritud Läti piirkonnas üha üldsema kuju. Laudoni vallas lasksid bolševikud 6. augustil hoolimatult maha 630 tsiviiltsikut, suuremalt osalt naised ja lapsed. Kreuzburgis mõrvati igalüks, kes ei järgnenud bolševike käsule.

Kes teab midagi ooperilauljast Elsa Maasikust?

Alates 1. augustist on teadmata kadunuks jäänud ooperilaulja Elsa Maasik. „Estonia“ teater, kelle kunstilise pare koosseisu Elsa Maasik praegu kuulub, palub kõiki isikuid, kes temast midagi teavad, anda andmeid telefonil 439-22, Tallinn.

Olemasolevate andmete kohaselt on ooperilaulja Elsa Maasik viibinud Võrumaal, viimati olevat ta esinenud Rõngus.

PIMENDADA

27. aug. kuni 2. sept. kell 20.00 kuni kell 04.50.

Nüüd, sõja otsustavas ajajärgus on meil eriti vaja isamaalist meelt, kainet arvestust ja õiget talitamist. Meil peab olema ühine vaim, ühine mõistus ja ühine süda, muidu oleme nõrgad. Ühine arusaamine ja ühine hoiak teevad meid tugevaks.

(Prof. Uluotsa raadiokõnes 19. aug. 1944)

Võita või surra!

Noored lennukid abiteenistussised andsid vandetõotuse

Ühes meie sõjaväe väljaõppelaagris toimus eesti esimeste lennukite noorte abiteenistussisse vannutamine. Selle piduliku sündmuse juures viisid Eesti Omavalitsuse juhi esindajana Eesti Noorte Peastaabi ülem G. Kalkun, kindralkomissari noortevolnik bannföhner Knoll, väeosa ülem ning eesti ja saksa lennukite õhvitserid.

Noored õppepärijad lehisid Eesti sini-must-pälgel ja Saksa haakristi üpud. Kõigiliste saabumisel mängis ühe Eesti politseipataljoni orkester. Pärast teostatud võtta sõna Eesti Noorte Peastaabi ülem G. Kalkun, kes tõi tervitust Eesti Omavalitsuse juhi poolt ja ütles muuseas:
„Teie annate oma sõjamehena meie kodumaale kaitsmaks.“

Me teame, et ora meie kodumaast on vaenlase käes. Me teame, mida see tähendab. See on nõudma meid ohverd ja need ohvrid koguavad meid. Meie ei paindu kunagi bolševikele! Sellise vastuse olemine andnud juba Vabadussõja.

Kui bolševikud on sulle vahepeal unustanud, siis tunne nad seda üle.
Vaenlane peab teadma, et meie ei taha puust terrorit.
Selle terrori vastu võitlemiseks on haaratud reuva eesti mehed — noored ja vanad. Me ei ole teist teid: võita või surra.

Noored, teie panne ja loatus kõlab üle kodumaale, ja olgu tõenduseks, et siin elab rahvas, kes kunagi ei alistu vaenlasele. Sõgu see teatavaks ka meid ründavale vaenlasele.“

Lõpuks puudutas kõnereja meie kodumaal pinnal käimasolevaid võitlusi ja tähendas, et vaenlase sissemuru likvideerimiseks on tarvilistele võitlustele kõik vastatav.
Kõnele järgnes Eesti hümni.

Järgnevat võitlust sõda veel kindralkomissari noortevolnik bannföhner Knoll ja ühe väeosa ülem.

Järgnes vande andmine, mille juures igast palatseist astus üks noor ette, et vandetõotust teiste kamraadide nimel käendamiseks kinnitada. Noored vandetõotuse tekst oli järgmine:
„Mina tähtan võitluses bolševismi vastu lennukite abiteenistussisse astuda oma kohust truult ja kangelaselt, oopraati ja panusevalmis, nagu see on eesti noorele kohane.“

Sejärele lahkusid noored julge ja õigusliku noorsõuri sammuga, et asuda vastatav antud tõotusele täitma oma igapäevaseid teenistussid.

1 miljon maja on purustatud

Inglismaa mured V 1 pärast üha suurenevad

Stokholm, 30. 8. DNB. Halifax, Briti suursaadik Washingtonis, kiitis ühes raadiokõnes Inglise elanikkonda, et USA kodanikele selgeks teha, missuguseid sõjapingutusi peab tegema Inglismaa. Seda tehes pidi Halifax üles tunnustama, et V 1 on purustanud vähemalt miljon maja. „Times“ omakorda ütleb, et need õnmed on juba wananenud, sest vahepeal on jälle tuhanded majad V 1 õhvitriks langenud.
Ühes ametlikus teadaandes üteldakse, et ühe nädala jooksul on Lõuna Inglismaale

tulnud ümmarguselt 450 V 1 pommi, nii et Inglismaale on nüüd üldse saabunud 7700 lõhkekeha.

„Times“ ütleb, et asendamatu tööjõud Londonis on üle elanud raskeid õegu. Paljud neist on saanud surma, paljud raskesti haavata. Eriti suurend aga on elamukahjud ja need suurenevad päev päevalt.
„The Leader“ kõneleb tõelisest rüüstamisepideemiast, mis nüüd on hoopis suurem kui Saksa õhutiinakkude ajal 1940.—41. aastal.

Tüli liitlaste peres

USA suursaadikul paluti Londonist lahkuda

Stokholm, (DNB). Washington Post tegeb ühes artiklis USA suursaadiku Philippi väljendustest, kes kindral Eisenhoweri kohta on teinud märkusi, mis äratasid teda paluti Londonist lahkuda.

Philipp on president Rooseveltile kirjutanud kirja, milles ta teravalt arvustab Briti India-politiikat. See kiri toodi siinpaiksetal kohal ära. Washington Postis, mis tekitab Londonis suurt ärevust. Briti valitsuse ringkondades nõuti isegi suursaadiku kohest arukutsumist. Philipp näitas nimelt oma kirjas, et India armeed on palgasõdurite wõrgi, kusjuures ta arvustas india õhvitseride madalat moraali. India avalikkuse arwamine eõjast

olewat weelgi halvem. Oletatakse, et inglased wiimaks ometi tegutsesid. Philipp ütleb, et tema arwates India saawitab warem wõi hiljem oma teesetsituse.

„Washington Post“ kirjutab, et Churchill olewat end selle artikli üle nii ärritanud, et suursaadiku kaebae eelle pärast USA riigidepartemangule. Eten telegraafisest Washingtonis ja awaldas imesust, et Washington Post'is niimolematult sellise artikli ära toob. Ta nõudis isegi, et Briti saatkond Washingtonis teotaks riigidepartemangule, et sellise teguwisil põhjal on Philippi Londonis „perena non grata“ ja et Inglismaale on India palju rohkem wäärt kui lubat Philippist.“

Sõjaerikohtu surmaotsus

Sõjaerikohtu Tallinnas mõistis 27. 8. 1944 juhusliku töölise Johan-Oswald Hänni lo Pärnust, sündinud 2. 4. 1908 sõjawaeteenistusse mitteilmumise ja politseile relvastatult vastuhakkamise eest surma.

Otsus on saadetud täide.

Evakueerunud õppejõud rakendatakse

Kõik sõjategevuse piirkondadest evakueeritud ja evakueeritavad õppejõud on kohustatud viivitamata registreerima end selles maa- või linnakoollivalitsuses, kelle piirkonda nad on asunud või asuvad, teatades ühtlasi oma aadressi ka oma senistele koollivalitsustele.
Evakueeritud õppejõud kuuluvad oma uues elukohas rakendamisele põllutöödele, sõjaliselt tähtsatele tegevusele või muude ühiskondlikult tähtsate ülesannete täitmisele Haridusdirektooriumi 1944. a. 15. märtsi korralduse alusel, kusjuures tööle rakendamine toimub õppejõu uue asukoha koollivalitsuse kaudu ja korraldusel.

Evakueeritud õppejõud rakendatakse vabadele õppejõu kohtadele nende koollivalitsuste piirkonnas, kus nad on end registreerinud, vastava koollivalitsuse ettepanekul. See tuleb teostada hiljemalt 1. oktoobriks s. a. Samaks tähtjaks esitavad need koollivalitsused Haridusdirektooriumi Koollivalitsusele evakueeritud õppejõudude nimestikud, kes kohtade puudusel on jäänud õppejõududena rakendamata ja vabade õppejõukohtade nimestikud kuhu ei leidunud kandidaate evakueeritud õppejõudude hulgest.

Vabastamise aastapäev Marinast

Ma tna vald Läänemaal tähistas pühapäeval enamlisest ickest vabastamise kolmandat aast päeva. Sõjalisest olukorrast tingituna toimus aastapäeva tähistamine tagasihoidlikumal kui v. r. emal aastatel. Korraldati aktus Marina algkoolis, kus esinesid kõnedelega üks Raudristi-kandja kes praegu viibib ühes Läänemaa sõjaväe haiglas. Lääne maavalitsuse propaganda osakonna juhataja J. Mutt ja Lääne maanoorte inspektor J. Toomiste.

